

Japonès I

Introducció a la llengua i l'escriptura japoneses

Lluc López i Vidal (coordinador)
Albert Nolla i Cabellos
Akemi Saito

Revisió a càrrec de
Daniel Madrid Morales
Virgínia Rodríguez López

PID_00152929

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Lluç López i Vidal

Llicenciat en Ciències Polítiques i de l'Administració per la Universitat Pompeu Fabra, amb estudis a la Universitat Humboldt de Berlín, i a l'Institut Puxkin de Moscou. Actualment és professor de Ciència política a la Universitat Pompeu Fabra, en la qual imparteix classes sobre política i societat del Japó, i professor del programa d'Estudis de l'Àsia Oriental a la Universitat Oberta de Catalunya, en la qual imparteix classes de relacions internacionals a l'Àsia Oriental.

Albert Nolla i Cabellos

Llicenciat en Traducció i Interpretació (UAB), màster en Estudis japonesos (Sheffield University). Traductor i professor de llengua japonesa a la UAB. Entre els autors que ha traduït al català, hi ha els japonesos Haruki Murakami, Yôko Ôgawa, Sôseki Natsume i Junichirô Tanizaki, així com autors en llengua anglesa com Paul Auster, J. M. Coetzee o V. S. Naipaul.

Akemi Saito

L'any 1995 es va llicenciar en Pedagogia, en l'especialitat en Ciències Socials, Història i Geografia, per l'Escola de Graduats de la Universitat d'Utsunomiya (Japó), amb la tesina de llicenciatura "Conflicto interno en la colonia japonesa en Brasil tras la derrota japonesa en la guerra de Asia-Pacífico". És màster en Filologia Hispànica per l'Institut de la Lengua Española (CSIC, Madrid) i màster en Ensenyament d'espanyol com a llengua estrangera, per la Universitat de Salamanca. Des de 2005, és doctora en Història Contemporània per la Universitat de Màlaga.

Segona edició: febrer 2010
 © Albert Nolla i Cabellos, Akemi Saito
 Tots els drets reservats
 © d'aquesta edició, FUOC, 2010
 Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
 Disseny: Manel Andreu
 Realització editorial: Eureka Media, SL
 Dipòsit legal: B-3.975-2010
 ISBN: 978-84-692-9480-2

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i de la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o tramesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric, com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia, o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Introducció

Permeteu-me que comenci la introducció de l'assignatura amb una anècdota personal. Una vegada, en els inicis del meu aprenentatge de japonès, vaig escoltar d'un professor que estudiar aquest idioma era similar a tenir un fill; un cop havia nascut, n'havies de tenir cura i mimar-lo durant molts anys fins que arribés a l'etapa adulta. Lluny de desencisar-me per aquestes paraules, vaig començar a caminar en un dels "viatges" més apassionants que he pogut experimentar en la meua vida: aprendre japonès. Un camí engrescador, ple d'alegries però també ple de sots i entrebancs. A voltes, es desenvolupa, així, un sentiment de frustració i desesperació per una fita que visualitzes però que no acabes d'acariciar.

Seguint amb aquesta figuració, la majoria de vosaltres us trobareu, de ben segur, assistint al part d'aquest procés reconfortant que us durà a un viatge d'anys d'aprenentatge. Atesa la inexistència de paràmetres que puguin quantificar en dades objectives si el japonès és un idioma difícil o no ho és, defugirem d'aquest vell debat, no sense abans advertir, però, que efectivament es tracta d'un idioma complex, si més no per als nadius de llengües occidentals com el català, el francès o l'anglès.

En primer lloc, la dificultat més important per als estudiants de japonès rau en el seu sistema d'escriptura, totalment diferent del que estem avesats els europeus. Es tracta d'un triple sistema d'escriptura molt més complex que altres alfabetos diferents del nostre com el ciríl·lic o les grafies gregues. D'una banda, l'*hiragana* i el *katakana* representen dos alfabetos sil·labaris en què a cada grafia correspon una vocal o una consonant més vocal. D'una altra banda, hi ha el *kanji*, o caràcters xinesos, que, importats del sistema d'escriptura xinès, conformen ja l'estructura bàsica de l'escriptura japonesa. Per a dominar tot aquest sistema no basta amb conèixer un conjunt de grafies com podria ser el cas de l'alfabet grec; calen anys d'aprenentatge constant.

En segon lloc, es tracta d'un idioma amb una etimologia completament dispar a la nostra. Així, malgrat la introducció en els darrers anys de nous vocables, de manlleus, especialment de l'anglès, el japonès no guarda cap relació etimològica amb les llengües occidentals, per la qual cosa, la comprensió es fa molt més difícil. Tot i no saber alemany, qualsevol individu amb coneixement de llengües occidentals entendria perfectament què signifiquen els vocables *kontrollieren* o *Revolution*. Si en canvi, ens parlen de *kanjisuru* o *kakumei*, tindrem pocs indicis per a saber sobre què ens parlen. A aquesta dificultat semàntica hem d'afegir una de les característiques més empipadores per als estudiants nous: la gran homonímia de la llengua japonesa. Amb poc més de 100 síl·labes, es tracta d'un idioma relativament

pobre en sons, en comparació amb el xinès, amb més de 400 síl·labes bàsiques, o l'anglès amb unes 2.000 síl·labes.

Però a més a més, aprendre i saber japonès requereix conèixer a fons la seva cultura. Si bé és cert que aquesta afirmació és vàlida per a l'estudi de qualsevol llengua, en el cas japonès, sense un estudi meticulós de la cultura i del pensament japonès, és possible que l'aprenentatge d'aquest idioma es compliqui amb el temps. Una de les preguntes més freqüents quan hom comença a estudiar japonès és saber com pronunciar les primeres expressions bàsiques com *sí* o *no* o bé *m'agrada* o *no m'agrada*, i obvia que tot i existir les paraules *hai* (はい) i *iie* (いいえ), o *suki* (好き) i *kirai* (嫌い), un japonès mai no respon només amb un *sí* o un *no* o amb un *m'agrada* o *no m'agrada*. La cultura japonesa tradicionalment ha optat per no mostrar-se gaire explícita a l'hora d'expressar sentiments i prefereix fórmules com *iitoomoi-masu* いいと思います (“crec que està bé”), o bé *chotto* ちょっと, que literalment vol dir “una mica”, però que s'utilitza per a expressar que quelcom no t'agrada, i es defuig d'altres expressions massa brusques com *kirai* 嫌い o *sukijanai* 好きじゃない (“no m'agrada”).

Aquesta assignatura introductòria va dirigida, doncs, a tots aquells encuriosits amb una llengua que ens està arribant per una multiplicitat d'àmbits; mitjançant la seva cultura, la força de la seva economia, el seu *manga*, les sèries de televisió animades, el seu cinema; en definitiva, d'allò que s'ha passat a anomenar *soft power* o ‘poder tou’ que exerceixen alguns països per mitjà d'elements diferents dels militars, com l'economia o la cultura. En els darrers anys, l'impacte que la cultura japonesa està causant en milers d'occidentals és cada cop més visible, i exerceix un poder d'atracció que en darrer terme s'acaba focalitzant inexorablement en l'interès per la llengua. Les xifres globals d'estudiants de japonès com a llengua estrangera creixen any rere any, per això és necessari crear un primer curs introductori. Hem d'advertir, però, que en aquesta assignatura no es pretén assolir coneixements sobre gramàtica ni aprendre a parlar japonès; es tracta de presentar les bases de la llengua, des del seu vessant historiolingüístic, passant per l'evolució de la seva escriptura, fins a endinsar-nos en la pràctica dels dos sil·labaris de l'*hiragana* i el *katakana*.

En els primers del mòdul, la doctora Akemi Saito ens introdueix en un dels aspectes que més polseguera ha aixecat ens els darrers anys: l'origen de la llengua japonesa. A banda de les investigacions científiques que els diferents lingüistes han dut a terme sobre aquesta qüestió, hi ha un component emocional en aquestes indagacions que han menat alguns autors a afirmar que hi ha una certa unicitat a l'hora d'explicar l'origen de la llengua i de l'ètnia japonesa. Més enllà d'aquest discurs de la “identitat nacional”, en aquest mòdul presentarem els diferents debats que trobem en la literatura sobre l'origen de la llengua japonesa, així com el seu desenvolupament històric i les diferents trobades que va tenir amb la cultura xinesa i l'occidental. A més, la doctora Akemi ens descriu la diversitat lingüística japonesa, tant pel que fa a les seves varietats di-

alectals, com per les llengües minoritàries que encara perviuen a l'arxipèlag: la llengua ainu o les llengües de Ryūkyū.

En el segon dels mòduls, mitjançant diferents lectures especialitzades sobre temes de sociolingüística aprendrem aspectes interessants sobre el japonès actual. Amb aquestes lectures es pretén posar en relació la llengua japonesa amb diferents temes d'actualitat sobre la societat japonesa com la identitat i la seva representació, o bé les polítiques lingüístiques i els grups minoritaris japonesos.

En el darrer mòdul, l'Albert Nolla i Cabellos, ens ofereix un estudi interessant d'un dels trets més característics de l'escriptura japonesa: l'ús de caràcters xinesos. De la mà del seu autor, analitzarem quina ha estat la evolució històrica dels *kanji* i el seu procés d'adaptació a la llengua japonesa. D'altra banda, el mòdul continuarà amb una descripció completa de la tipologia de *kanji*, com ara els pictogrames, els ideogrames, els caràcters foneticoideogràfics, o bé els *kokuji*, o caràcters xinesos creats al Japó. En el darrer apartat, com a pas previ a l'estudi pràctic de *kanji*, aprendrem la importància del nombre i ordre dels traços d'aquests caràcters, el paper que hi tenen els radicals així com les diferents lectures que té un mateix *kanji*. Tot això ens ha de permetre, finalment, poder cercar *kanji* en els diccionaris especialitzats.

Aquesta assignatura introductòria, en definitiva, us ha de servir per a començar a caminar en l'aprenentatge del japonès, i de ben segur, la majoria seguireu avançant gràcies a l'estudi a fons que de la llengua en fareu en les assignatures que la segueixen. 頑張ってね！ Apa som-hi!

Objectius

En aquesta assignatura introductòria sobre la llengua japonesa ens hem plantejat les fites següents:

1. Aprendre alguns trets principals de la llengua japonesa (fonètica, gramàtica, escriptura i ús) com a pas previ de l'aprenentatge del japonès.
2. Adquirir alguns coneixements bàsics sobre les teories més importants entorn de l'origen del japonès per a entendre millor la diversitat cultural i lingüística de l'arxipèlag.
3. Conèixer la situació de l'ensenyament de la llengua japonesa al món, tant dins com fora del Japó.
4. Analitzar diferents aspectes sobre la sociolingüística japonesa.
5. Introduir-se en el sistema d'escriptura japonès de manera global i saber diferenciar el sistema *kanji* (caràcters xinesos) i els sil·labaris *kana*: l'*hiragana* i el *katakana*.
6. Conèixer els diferents tipus de romanització de l'escriptura que hi ha en japonès.
7. Aconseguir, mitjançant exposicions teòriques breus i abundants exercicis, llegir i escriure el dos sistemes sil·labaris *kana*.
8. Entendre què és un *kanji* i comprendre'n el funcionament dins el sistema d'escriptura japonès.
9. Adquirir les nocions bàsiques relatives als elements que formen els *kanji* (traços, radicals i lectures) així com ser capaç de poder cercar els *kanji* en els diccionaris japonesos.

Continguts

Mòdul didàctic 1

L'origen i les varietats de la llengua japonesa

Akemi Saito

1. Breu introducció a la llengua japonesa
2. L'origen i el desenvolupament de la llengua japonesa
3. Diversitat lingüística al Japó
4. El japonès i el seu ensenyament al món

Mòdul didàctic 2

Lectures

Mòdul accessible al web.

Mòdul didàctic 3

L'escriptura en *hiragana* i *katakana*

Material complementari en web.

Mòdul didàctic 4

L'escriptura en *kanji*

Albert Nolla i Cabellos

1. Els caràcters xinesos o *kanji*
2. Evolució històrica dels caràcters xinesos
3. Tipus de *kanji*
4. L'estudi dels *kanji*

Bibliografia

Falero, A. “Lengua y cultura en la historia de Japón”. *Revista española del Pacífico* (núm. 10, pàg. 107-117). Madrid: AEEP.

Gottlieb, N. (2006). *Linguistic stereotyping and minority groups in Japan*. Routledge.

Habein, Y. S. (1984). *The history of the Japanese written language*. Tòquio: University of Tokyo Press.

Hadamitzky, W.; Spahn, M. (1997). *Kanji, Kana. A handbook of the Japanese writing system*. Tuttle Language Library.

Halpern, J. (1999). *The Kodansha kanji learner's dictionary*. Tòquio: Kodansha.

Kindaichi, H. (1978). *The Japanese language*. Tòquio: Charles E. Turtle.

Matsuura, J.; Porta, L. (2000). *Nihongo, japonés para hispanohablantes. Gramática*. Barcelona: Herder.

Miller, R. A. (1996). *Language and history. Japanese, Korean, and Altaic*. Institute for Comparative Research in Human Culture.

Nelson, A. N. (1997). *The new Nelson, Japanese-English character dictionary*. Londres: Charles E. Tuttle Company, Inc.

Palter, D. C.; Horiuchi, K. (1995). *Kinki Japanese: The dialects & culture of the Kansai region*. Tòquio: Charles E. Tuttle Co. Inc.

Seeley, C. (2000). *A history of writing in Japan*. University of Hawaii.

Shibatani, M. (2006). *The languages of Japan*. Cambridge: Cambridge University Press.

Sugimoto, Y. *An introduction to Japanese society* (2000). Cambridge: Cambridge University Press.

Takeuchi, L. (1999). *The structure and history of Japanese: from Yamatokotoba to Nihongo*. Londres: Longman Linguistics Library.

Tsujimura, N. (2006). *An introduction to Japanese linguistics*. Oxford: Blackwell Textbooks in Linguistics.